

sobota, 31.12.2022

Brewiarz - Modlitwa Kościoła

W ten sposób od początku drugiego tysiąclecia na rozwój officium divinum (Bożego Oficjum - tak nazywano modlitwę Brewiarzową) w Kościele zachodnim wpłynęły dwa czynniki. Z jednej strony samo oficjum rozrastało się, coraz bardziej rozbudowywało się, a z drugiej - powoli i konsekwentnie oddzielano modlitwę liturgiczną od naturalnego rytmu dnia i nocy. Właśnie w tym kontekście historycznym w Kościele zachodnim pojawiła się nowa księga liturgiczna - brewiarz.

Pierwsze brewiarze

Na przełomie VIII i IX wieku niemalże w całej Europie celebrowano już liturgię rzymską, która zastąpiła lokalne zwyczaje liturgiczne. Oficjum rzymskie w benedyktyńskiej formie zdominowało modlitwę liturgiczną Kościoła zachodniego. Średniowieczna liturgia posiadała bardzo rozbudowaną formę, z nieskończoną ilością oficjów wotywnych, z bardzo rozbudowanym kalendarzem. Do tego korzystano z wielu ksiąg (psalterz, antyfonarz, oracjonał, hymnarz, lekcjonarze itd.) w czasie jednej modlitwy. Dlatego zaczęto dążyć do uproszczenia dotychczasowego oficjum i dostosowaniu go do wymagań, jakie stawiało życie duchownych i duszpasterstwo w początkach XIII wieku.

Próby reformy

Drugie tysiąclecie w historii officium divinum Kościoła zachodniego to epoka brewiarza, czyli jednej poręcznej księgi, zawierającej codzienne oficjum i powszechnie używanej przez zakonników i kapłanów diecezjalnych. W skład brewiarza wchodził zawsze Psalterz oraz wszystkie inne elementy oficjum (antyfony, czytania, responsoria, hymny itd.), podzielone zasadniczo na dwie części: proprium de tempore (czyli teksty związane z poszczególnymi okresami roku liturgicznego) oraz proprium de sanctis (czyli teksty własne i wspólne o świętych). Mimo że brewiarz powstał jako odpowiedź na potrzebę posiadania poręcznej i wygodnej księgi liturgicznej, to z biegiem czasu jego zawartość i treść powiększała się i rozrastała.

Między XIII wiekiem a Soborem Trydenckim w Kościele używano dwóch wydań brewiarza, będących owocem ewolucji w rozumieniu modlitwy liturgicznej i duchowości chrześcijańskiej. Były to: trzynastowieczny Brewiarz Kurii Rzymskiej wraz ze złączonym z nim ściśle Brewiarzem franciszkańskim oraz tak zwany Brewiarz Krzyża Świętego, używany przez niewiele ponad trzydzieści lat w wieku XVI. Każdy z tych brewiarzy był obrazem teologii modlitwy i duchowości epoki, w której powstawał.

Czasy reformacji

Brewiarze powstałe w XIII wieku przetrwały w liturgii rzymskiej przez trzy następne stulecia aż do czasów kontrreformacji. Nowa sytuacja u progu XVI wieku, sprawiła, że w różnych środowiskach podnosiły się głosy o konieczności odnowy i reformy dotychczasowego oficjum. Polecenie przygotowania nowego brewiarza, który lepiej odpowiadałby stylowi życia i pracy duszpasterskiej ówczesnych kapłanów, kardynał Quinones otrzymał od papieża Klemensa VII (1523-1534). Brewiarz opracowany przez kardynała Quinonesa ukazał się po raz

PARAFIA PW ŚW. MIKOŁAJA
Brewiarz PW ŚW. MIKOŁAJA opublikowano jego drugą edycję. Nosił on tytuł BREWIAZ KRZYŻA ŚWIĘTEGO, zaczerpnięty od wezwania kościoła tytularnego kardynała, czyli Bazyliki św. Krzyża Jerozolimskiego w Rzymie. W ciągu zaledwie trzydziestu trzech lat istnienia Brewiarza Krzyża Świętego zanotowano aż 113 jego wydań, co świadczy o jego wielkiej popularności wśród duchowieństwa. Reforma kardynała Quinonesa polegała na uproszczeniu oficjum i odciążeniu kapłanów. W ten sposób powstała księga przeznaczona jedynie do modlitwy osobistej, a nie do celebracji wspólnotowej.

Sobór Trydencki

Proces rozwoju ukazuje dwie bardzo wyraźne i na pierwszy rzut oka sprzeczne tendencje. Pierwsza z nich to wysiłek włożony w respektowanie charakterystycznej dla tradycji rzymskiej formy, treści i struktury modlitwy. Wyrażał się on w ciągłym rozbudowywaniu oficjum w zależności od okoliczności, teologii i duchowości poszczególnych epok. Natomiast druga tendencja to nieustanne dążenie do upraszczania oficjum, tak aby stało się ono nie tylko możliwe do odmawiania dla ówczesnego duchowieństwa, ale także aby mogło być źródłem i pokarmem dla jego życia duchowego. Po Soborze Trydenckim, dzięki jednej formie modlitwy liturgicznej obejmującej cały Kościół, tendencje te w jakiejś mierze udało się pogodzić dzięki Brewiarzowi rzymskiemu, który przez następne wieki miał towarzyszyć kapłanom realizującym zobowiązanie do osobistej recytacji codziennego oficjum.

Sobór Watykański II

Nowy brewiarz sięgał do reformy kardynała Quinonesa. Podzielony został na tzw. godziny, odmawiane w określonych porach dnia. Dwie najważniejsze części to Jutrznia (pamiętka Zmartwychwstania) i Nieszpory (pamiętka śmierci Pana Jezusa). Ich uzupełnieniem są Godzina czytań i Modlitwa w ciągu dnia oraz kończąca dzień Komplet.

Jednym z celów reformy liturgii godzin było ożywienie modlitwy osobistej. W rozumieniu pierwszych mnichów recytacja psalmów nie była sama w sobie modlitwą, ale sposobem obcowania ze Słowem Bożym. Jednak z czasem samo Boże Oficjum zaczęło być postrzegane jako modlitwa, a jej skuteczność i owocność zależna jest w dużej mierze od przygotowania. Dlatego przed jej rozpoczęciem wypadało by wyciszyć się i otworzyć na Pana Boga. Nierzadkim błędem popełnianym przez człowieka pragnącego się modlić jest przekonanie, że jakość modlitwy zależy od ilości wypowiedzianych słów. Przestrzegał przed tym sam Pan Jezus (por. Mt 6,7). Tego rodzaju niebezpieczeństwo występuje również podczas liturgii godzin, która może się przerodzić w bezmyślną recytację. Aby tak się nie stało, dobrze jest pojmować teksty zaczerpnięte z psalterza jako rozmowę z Bogiem, podczas której w stosownych chwilach należy zachowywać milczenie (np. po poszczególnych psalmach, czytaniu, czy responsorium).

Struktura Brewiarza

Obecnie jest w użyciu ujednolicona wersja Liturgii Godzin, czyli codziennej modlitwy Ludu Bożego, zwanej potocznie Brewiarzem. Obowiązek sprawowania jej w całości, lub w odpowiedniej części, mają duchowni oraz zakonnicy i siostry zakonne. Pozostali wierni nie posiadają takiego zobowiązania, nie mniej jednak jest ona dla nich często zalecana. Podstawowym elementem brewiarza są psalmy. Psalmodia ma cykl 4-tygodniowy. Wraz z antyfonami i fragmentami z Pisma Świętego, dzieł Ojców Kościoła i dokumentów Magisterium Kościoła tworzy tzw. godziny brewiarzowe.

- Wezwanie odmawiane na rozpoczęcie modlitwy brewiarzowej w danym dniu, najczęściej łączone z jutrznią lub godziną czytań (psalm);
- Godzina Czytań odmawiana o dowolnej porze (hymn, psalmy, obszerne czytanie z Pisma Świętego i drugie z dzieł Ojców Kościoła lub dokumentów Magisterium Kościoła - oba z responsoriami, oracja);
- Jutrznia odmawiana rano (hymn, psalmodia, krótkie czytanie biblijne, responsorium, Hymn Zachariasza, prośby, Modlitwa Pańska, oracja);
- Modlitwa w ciągu dnia (hymn, psalmodia, krótkie czytanie biblijne, werset, oracja) - ma 3 warianty, z których należy odmówić jeden o określonej porze (pozostałe są dowolne):

1. przedpołudniowa,
2. południowa,
3. popołudniowa;

- Nieszpory odmawiane wieczorem (zbudowane jak jutrznia, natomiast zamiast Hymnu Zachariasza odmawiany jest Hymn Maryi - Magnificat);
- Kompleta odmawiana bezpośrednio przed snem (hymn, rachunek sumienia, psalmodia, krótkie czytanie biblijne, responsorium, Hymn Symeona, oracja, na koniec antyfona do Matki Bożej).